

CD om barn som pårørende

Lise Juul-Hansen, red.

Hvis jeg kunne fly

CD. Oslo: Barneselskapet/Musikkoperatørene, 2006. Pris NOK 169

Dette er en CD utgitt i 2006 av Egmont serieforlag, med støtte fra Kreftforeningen og Støtteforeningen for Kreftsyke Barn.

Ikke minst takket være initiativ fra

Kreftforeningen har barn som pårørende kommet mer i fokus de siste årene. Det gjelder søsken til kreftsyke barn og barn som har kreftsyke foreldre, men temaet er like aktuelt for familier rammet av andre sykdommer. Derfor er det behov for materiale som kan åpne opp for samtale og forståelse om vanskelige temaer.

Denne CD-en er laget etter initiativ fra kreftsykepleier Lise Juul-Hansen ved Barne-klinikken, Rikshospitalet. Hun har bidratt selv med fortelling, kommentarer og egne sanger. I tillegg har artister som Lars Lillo-Stenberg, Hanne Krogh, Trine Rein og Maj-Britt Andersen medvirket på de 14 sporene som veksler mellom sang og tale. Hovedfortellingen handler om den gang initiativ-takerens søster ble syk og hvorledes hun følte at hun ikke ble sett eller tatt alvorlig. Hun fikk angst for at det skulle skje noe med foreldrene, men opplevde også at hun fikk oppmerksomhet og omsorg da hun selv fikk en kortvarig sykdom.

Dette er temaer som mange barn som er pårørende, kan kjenne seg igjen i. Vansken med denne CD-en er at det kommer en rekke andre innslag før hovedfortellingen og at flere av innslagene lett oppfattes som noe på siden av det jeg synes må være en viktig hensikt; å åpne opp for en dialog og bedre forståelse mellom barnet som pårørende og dets nære omsorgspersoner.

For å sikre en forsvarlig vurdering ba jeg to barn (10 og 13 år) som har kjent søsken-problematikken på kroppen, om å høre på CD-en. Begge likte fortellingen. Det kunne godt vært flere slike fortellinger. Kanskje noen barn kunne fortalt hvordan de opplevde sin situasjon? Musikken, versene og coveret passer ikke særlig godt for ungdommer, men bedre for litt yngre barn. Dessuten var det vanskelig å skjønne hvordan tittelen *Hvis jeg kunne fly* hadde sammenheng med at noen i familien var syk. Terningkast henholdsvis 4 og 3!

Kort sagt, her er en CD som er en bra begynnelse på en type materiale som kan bli til nytte og støtte for barn som pårørende og deres familier, men det er fortsatt et forbedringspotensial hva angår form og innhold.

Inger Helene Vandvik
Bærum

Varmt om (muse-)barn som pårørende

Merete Holmsen

Mens Rasmus er på sykehus

63 s, ill. Oslo: Cappelen, 2006. Pris NOK 199 ISBN 82-02-24919-8

Merete Holmsen har skrevet en fortelling om musa Rasmus som blir skadet i lek sammen med sin søster Rosita. Rosita oppfordrer ham til å prøve å fly og nettopp dette blir

en viktig dramaturgisk faktor i resten av boken. Skaden er alvorlig og det blir behov for akutt behandling og flyfrakt til sykehus ved den nøkterne og handlekraftige doktor Flaggermus. Rasmus får behandling både på intensivavdeling og ved vanlig sengepost. Leseren får gjennom Rositas spørsmål til de voksne og samtaler mellom bestemor og mor vite hvilke skader Rasmus har og om behandlingen han får. Hun får høre at doktoren opererer og at Rasmus vil bli frisk. Sykepleieren kan fortelle Rosita om alle slangene (som ikke er farlige) og om isen på beinet (som ikke kan spises.)

Fortellingen har hovedfokus på søsteren Rosita og det hun tenker og føler mens broren er på sykehus. Rositas følelser behandles med respekt og varme og en god porsjon humor. I starten er skyldfølelsen sterkt til stede, men små og støttende samtaler mellom henne og de voksne gir lindring og lettelse.

Boken har illustrasjoner av Kjell E. Midthun på hver side. Tegningene er fargerike og henger fint sammen med innholdet i boken. Stemningen illustreres med mørke og lyse farger som avspeiler Rositas skiftende sinnsstemning. Det gjøres også fint bruk av dimensjoner. Vi ser den lille, redde Rosita ved siden av en kjempetelefon hvor mammas stemme forteller fra sykehuset hvor Rasmus er. Illustrativ er også den lille bestemoren som venter hjemme ved siden av en diger klokke.

Språket er enkelt og lettfattelig, med mange replikker. Boken henvender seg til barn og passer best for førskole- og småskolebarn. Fortellingen kaller på leserens empati for søsteren som føler seg skyldig. Slik synliggjøres barnet som pårørende og Rosita blir også viktig. Pårørenderollen er ikke alltid lett å fylle for et barn, og skyldfølelse er ikke uvanlig. Fortellingen i boken er velegnet for høytlesing for barn og kan på en fin måte initiere videre samtaler mellom barn og voksne.

Legens rolle er å gjøre pasienten frisk, og i fortellingen inngis full tillit til at pasienten blir frisk når doktoren opererer. Doktoren snakkes om, men ikke med. Sykepleieren er

den som er til stede og snakker med Rosita og foreldrene. Dette virker naturlig i boken og svarer kanskje til barns forventninger. Det er hele tiden kvinner som er behandlere og omsorgspersoner i fortellingen. Man kunne kanskje tenke seg en bedre balanse dersom far stod frem som en mer aktiv pårørende eller hvis sykepleieren var en mann. Fra et lett feministisk synspunkt er det jo greit at doktor Flaggermus er kvinne som uten å nøle stiller diagnoser og iverksetter korrekt og rask behandling.

Boken ble utprøvd av undertegnede for barn og tantebarn som satt stille som mus, noen ganger med en bekymret mine, snart med et varmt smil og mange ganger med fnis og latter.

Alt i alt, en høyst leseverdig barnebok fra Holmsen!

Beate Horsberg Eriksen

Barneintensiv avdeling
Ullevål universitetssykehus

Oliver Sacks barndom

Oliver Sacks

Onkel Wolfram

Minner fra en kjemisk barndom. 334 s, ill. Oslo: Cappelen, 2006. Pris NOK 398 ISBN 82-02-23853-6

Selvbiografien *Onkel Wolfram* handler om oppveksten til nevrologen og forfatteren Oliver Sacks, som er kjent for bøker som *Awakenings* og *Mannen som forvekslet kona med en hatt*.

Oliver Sacks er født i 1933 og

vokste opp i en jødisk familie, som yngst av fire søsken. Begge foreldrene var leger og hadde egen praksis i familiens velstående hjem i Nordvest-London. I 1939 brøt krigen ut. Oliver og hans eldre bror ble evakuert, i likhet med mange andre barn i London. Erfaringene i disse første krigsårene skulle få avgjørende betydning for hans liv. Han led under sterk mistrivsel og beskriver overlæreren på internatskolen som et monster. Han mistet kontakten med sin religion og ble en innesluttet, sjenert og sky gutt. Kjemien og naturvitenskapen ble imidlertid et fast holdepunkt i en kaotisk tilværelse. Kjemien og kjemiens historie har derfor en helt sentral plass i boken. Da han kom tilbake til London, fikk han sitt eget laboratorium og var oppslukt av kjemiske forbindelser og grunnstoffer. Grunnstoff nummer 74 – Wolfram – hadde alltid hatt en helt spesiell betydning for ham.

Boken inneholder interessante skildringer av foreldrenes holdning til faget.

Faren var nevrologisk utdannet, men valgte bort sykehusmedisinen til fordel for allmennpraksis, som han mente var mer «virkelig» og «levende». Faren hadde en glødende interesse for litteratur og humaniora: «Jeg tror far følte seg tiltrukket av medisinstudiet fordi legegjerningen var av sentral betydning i menneskesamfunnet, og at han så seg selv spille en i første rekke samfunnsmessig og rituell rolle,» skriver Sacks. Morens innfallsvinkel til medisinen var annerledes. Hun dyrket sin interesse for naturvitenskap og anatomi: «Dette gjorde ikke hennes omsorg for individet mindre – men satte det alltid inn i en videre sammenheng, med tilknytning til biologi og naturvitenskap.» Moren forsøkte å stimulere sønnens interesse for anatomi og fikk bl.a. ordnet det slik at han, noe motvillig, fikk sitt første møte med disseksjonssalen 14 år gammel.

Onkel Wolfram er en spennende selvbiografi om en noe uvanlig oppvekst. Forfatterens barndomserindringer og redegjørelser for naturvitenskapens mysterier er vevd inn i hverandre i en fascinerende beretning som tematiserer grunnleggende spørsmål i tilværelsen.

Jan C. Frich

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Til glede for besteforeldre – og andre

Eva Bendix, red.

Gratulerer med barnebarnet!

127 s. Oslo: Cappelen, 2006. Pris NOK 269
ISBN 82-02-26119-8

I Danmark har De Nye Bedsteforældre vært i funksjon siden FNs store toppmøte i København i mai 1995. Denne boken bygger på mange av de erfaringene denne gruppen har gjort. Her blir besteforeldre kalt kulturbærere.

Professor Per Shultz Jørgensen, tidligere formann i Barnerådet, har sagt det slik: «Besteforeldre er en svært viktig ressurs for barna i dagens samfunn som holder på å bli tømt for dypereliggende sosiale relasjoner på grunn av teknologi, globalisering, knapphet på tid og overdoser av fjernsyn, reklame og underholdning.» Det er altså behov for besteforeldre, og her forteller besteforeldre om hvordan det er å få og ha barnebarn. De reflekterer over barnebarne oppvekst som er så forskjellig fra deres egen. Barnebarne selv kommer også til orde.

Innholdet veksler mellom korte og lettleste artikler og morsomme vers og sitater. Temaer spenner fra å leke, det å bare være der, den nordiske identiteten, det å lese, det å spise («barnebarnet mitt er overvektig»), å gjenerobre det gamle middagsbordet, til miljøet, svigermødre, skilsmissebarnebarnet, samvær og avskjed.

Det er sjelden jeg får en bok i fanget som har gitt meg så umiddelbar glede. Boken er kanskje banal på mange måter. Den kan gjerne brukes slik forleggeren har tenkt, som sengelektyre, men likevel er dette en bok til å få forstand av. Jeg kan med glede anbefale den til mine besteforeldrekolleger.

Inger Helene Vandvik

Bærum

For bare livet?

Paul Knutsen

Livet før døden

Human-Etisk Forbund 1956–2006. 566 s, ill.
Oslo: Humanist forlag, 2006. Pris NOK 348
ISBN 82-92622-15-2

Botanikeren Kristian Horn (1903–81), førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo, grunnla Human-Etisk Forbund i 1956. 50-årsjubileet i 2006 er blant annet markert gjennom utgivelsen av denne jubileums-

boken, skrevet av professor i samtidshistorie ved Høgskolen i Lillehammer, Paul Knutsen. Boken er velskrevet og lettlest. Det er god dokumentasjon, og bildematerialet er velvalgt. Stoffet er knyttet sammen med andre utviklingslinjer i samfunnet på en illustrerende måte. Forfatteren har selv sympatier for den bevegelsen han beskriver, men drøfter i et eget avsnitt de mulige metodiske problemer dette kan medføre.

Jubileumsboken er et solid historisk arbeid. For en anmelder oppstår det imidlertid en vanskelighet: Det blir viktig å skille mellom boken som et forskningsmessig og litterært produkt og det temaet den beskriver.

De noe eldre blant leserne vil huske 1950-årenes debatter om borgerlig konfirmasjon og stiftelsen av forbundet. Vi unge spisset ører og hørte antiautoritære røster i en tid da slikt var nytt for mange.

Det var Kirken som var angrepsmålet. Boken sier da også (s. 23): «Hovedopp-gaven for den nye organisasjonen var å frigjøre moralen fra religionenes grep, det vil si etablere en *human etikk*: Moralene kunne og burde begrunnes fornuftsmessig og ut fra menneskelige behov ...». Det er

dette historieboken handler om. For det første er det kampen mot religionen, især i form av Statskirken. For det andre er det forsøkene på å bygge opp en alternativ etikk, basert på forhold i livet her og nå. Mens kampen mot Kirken er et felttog som greit lar seg beskrive, etterlater omtalen av etikken mange spørsmål. Blant annet er det interessant å lese hvordan humanetikerne ofte har knyttet allianser med skiftende protestbevegelser av helt annen karakter.

Det er imidlertid en øvelse leseren bør gjøre: Slå opp i leksika og ordbøker og se hva ord som «human» og «humanisme» betyr. Da vil man finne at ordet «humanistisk» egentlig er blitt okkupert på en nokså imperialistisk måte, i likhet med hva som også har skjedd i andre land. Ordene har fått en litt annen valør enn hos folk flest. Denne nyanseforskjellen i ordbruk tilslører bevegelsens klare antikirkelige profil og markedsfører et inntrykk av at det er humanetikerne som forvalter «humanismen», dvs. menneskevennlige verdier som står i motsetning til f.eks. det kristne samfunn. Bevegelsens alternative, ikke-religiøse markeringer, basert på *bare livet*, virker på denne bakgrunn ofte hjelpeløse.

Knutsens bok er fortellingen om 50 års iherdig opprør, mest et opprør blant intellektuelle mot en del etablerte trekk ved vårt samfunn. Om dette opprøret har vært på sin plass, vellykket eller viktig, avhenger av øynene som ser.

Øivind Larsen

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Utroskap

Frode Thuen

Utro

Om kjærlighetens bakgater. 280 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2006. Pris NOK 349
ISBN 82-05-32818-8

1 + 1 + 1 =
uendelig.

Dette er én måte å nærme seg utroskaps kompleksitet på. En annen er Tolstojs åpning av romanen *Anna Karenina*: «Alle lykkelige familier ligner hverandre, hver ulykkelig familie er ulykkelig

på sin egen måte.» Utroskaps former, kontekster og fortolkninger er mangfoldige, og de mange mulige forskjellige psykologiske og praktiske konsekvenser lar seg ikke så lett fange i kategoriene. Utroskap kan knuse et par og en hel familie. I en annen relasjon tåler man bedre og kan se forbi det, mens i en tredje situasjon er dette